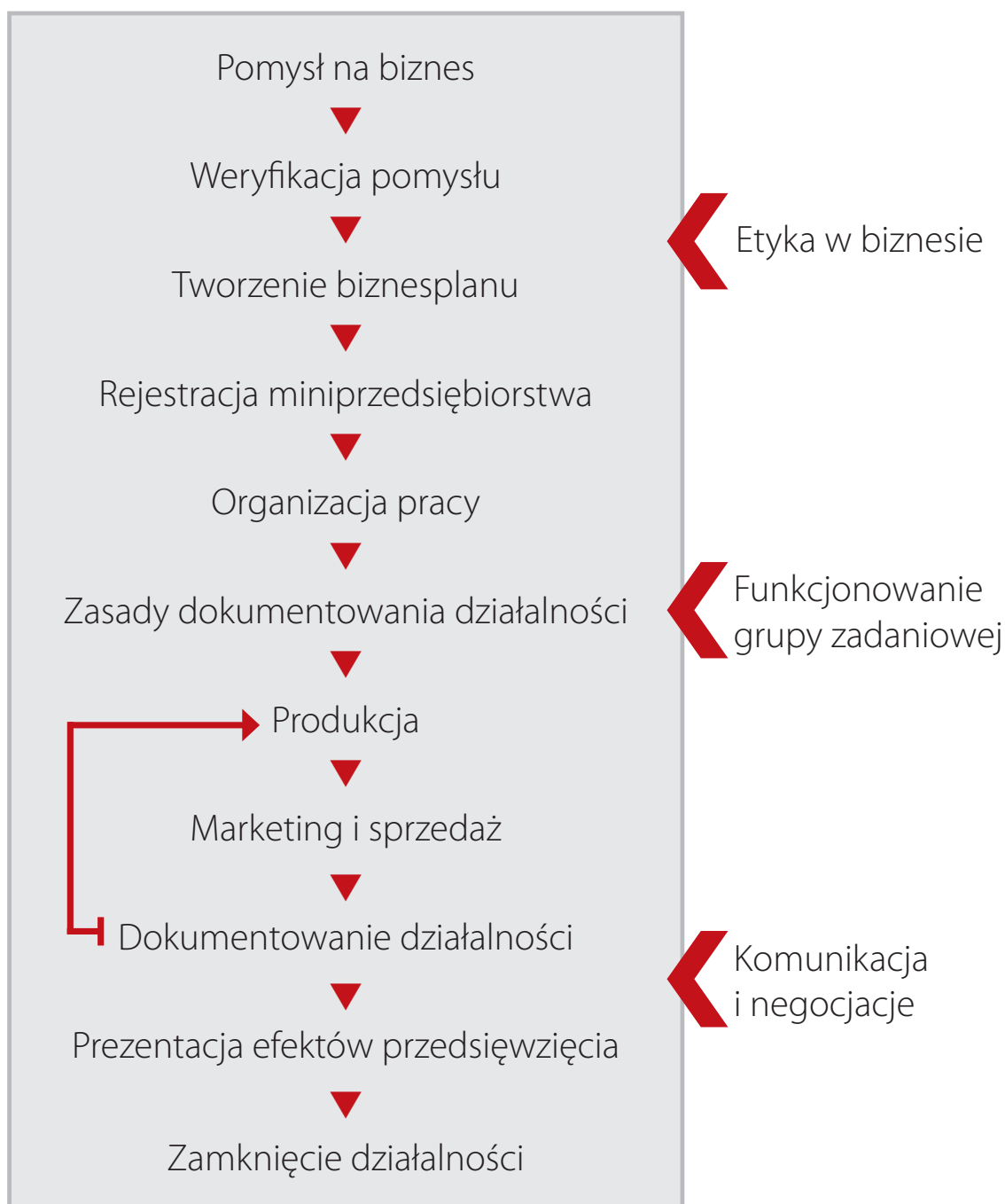




Działania nauczyciela

w programie „Młodzieżowe miniprzedsiewziętorstwo”

1. Zanim uczniowie przystąpią do gry „Młodzieżowe miniprzedsiewziętorstwo”
2. Funkcjonowanie miniprzedsiewziętorstwa



3. Wyciąganie wniosków do przyszłości zawodowej uczniów



KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI



**Fundacja
Młodzieżowej
Przedsiębiorczości**
A Member of JA Worldwide

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY



Projekt współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego



Pomysł na biznes

Uczniowie

Zadaniem uczniów jest wymyślenie produktu lub usługi, jaką mogliby wykonywać i sprzedawać. W tej analizie uczniowie koniecznie powinni wziąć pod uwagę zasoby swojego zespołu (np. umiejętności, predyspozycje, zainteresowania, możliwości czasowe).

Nauczyciel

Pozwala uczniom na swobodne, niczym nieograniczone generowanie pomysłów. Nie ocenia propozycji uczniów.

Konsultant

Warto, by uczniowie porozmawiali z właścicielem małej firmy i dowiedzieli się, jaki był jego pierwszy pomysł na biznes oraz jakie były losy tego pomysłu (nieudany pomysł jest również znakomitym przykładem dla uczniów).

| Materiał | Rodzaj | Zastosowanie | Czas, uwagi |
|---------------------|-----------|---|-------------|
| Od hobby do biznesu | ćwiczenie | Pokazanie, w jaki sposób własne zainteresowania mogą stać się podstawą do podjęcia działalności gospodarczej. | 30 minut |
| Doniczka | ćwiczenie | Wskazanie różnych możliwości generowania pomysłów, uświadomienie korzyści z pracy grupowej. | 20 minut |
| Ołówek i... | ćwiczenie | Wskazanie różnych możliwości generowania pomysłów na „udoskonalanie” dostępnych produktów, uświadomienie korzyści z pracy grupowej. | 20 minut |
| Dobre decyzje 1 | zadanie | Kształtowanie umiejętności racjonalnego podejmowania decyzji. | 25 minut |
| Dobre decyzje 2 | zadanie | Kształtowanie umiejętności racjonalnego podejmowania decyzji. | 25 minut |
| Siatka decyzyjna | zadanie | Kształtowanie umiejętności racjonalnego podejmowania decyzji w oparciu o przykładowe kryteria. | 20 minut |



KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI



**Fundacja
Młodzieżowej
Przedsiębiorczości**
A Member of JA Worldwide

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY



Projekt współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego



Weryfikacja pomysłu

Uczniowie

Zadaniem uczniów jest przeanalizowanie wygenerowanych pomysłów na biznes i dokonanie wyboru przedmiotu działalności miniprzedsiębiorstwa.

Nauczyciel

Przygotowując uczniów do tego zadania, warto skorzystać z prezentacji *Badanie rynku*. Należy zwrócić ich uwagę na to, że produkt powinien mieć odbiorców (brak klientów = brak zysku).

Nauczyciel nie powinien ingerować w opracowanie i przeprowadzenie badania rynku ani w wyciąganie z niego wniosków, interwencji nauczyciela wymaga jedynie sytuacja, gdy uczniowie decydują się na działania niezgodne z prawem lub zagrażające ich bezpieczeństwu.

Konsultant

Konsultant (np. właściciel małej firmy) dzieli się z uczniami swoim doświadczeniem na temat konsekwencji dobrego/złego rozeznania rynku i trafienia/nietrafienia z produktem w oczekiwania klientów.

| Materiał | Rodzaj | Zastosowanie | Czas, uwagi |
|------------------------|-------------|--|--|
| Badanie rynku | prezentacja | Wyjaśnienie istoty i celu badania rynku, omówienie metod badania rynku oraz budowy formularza ankietowego. | |
| Segmentacja rynku | prezentacja | Wyjaśnienie istoty, celu oraz kryteriów segmentacji rynku. | |
| Badanie rynku - ankiet | ćwiczenie | Przygotowanie kwestionariusza badania ankietowego. | Ćwiczenie przygotowane w dwóch wariantach: 2 x 25 minut lub 1 x 25 minut |
| Segmentacja rynku | ćwiczenie | Wybór docelowego segmentu rynku dla miniprzedsiębiorstwa. | 20 minut |
| Weryfikujemy pomysł | ćwiczenie | Zweryfikowanie pomysłu na biznes w oparciu o zebrane informacje oraz arkusz weryfikacji pomysłu. | 45 minut |



KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI



**Fundacja
Młodzieżowej
Przedsiębiorczości**
A Member of JA Worldwide

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY



Projekt współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego



Tworzenie biznesplanu

Uczniowie

Zadaniem uczniów jest opracowanie biznesplanu dla wybranej przez nich działalności gospodarczej. Uczniowie korzystają w tym celu z generatora biznesplanu dostępnego na platformie internetowej.

Nauczyciel

Przygotowując uczniów do opracowania biznesplanu, warto skorzystać z dwóch prezentacji: *Budowa biznesplanu* (struktura prezentowanego biznesplanu jest zgodna z rozwiązaniami zaproponowanymi w generatorze biznesplanu) oraz *Analiza SWOT*. W miarę możliwości czasowych nauczyciel może zaznajomić uczniów z techniką formułowania celów SMART (prezentacja *Analiza metodą SMART*).

Nauczyciel zwraca uwagę uczniom na potrzebę planowania, korzyści wynikające z dobrze przemyślanego i zaplanowanego przedsięwzięcia, natomiast nie ingeruje w tworzenie biznesplanu.

Konsultant

Konsultant może okazać się pomocny w opracowaniu niektórych materiałów do biznesplanu, np. analizy finansowej.

| Materiał | Rodzaj | Zastosowanie | Czas, uwagi |
|---------------------------------|-------------|---|-------------|
| Budowa biznesplanu | prezentacja | Omówienie struktury biznesplanu zgodnej z generatorem biznesplanu. | |
| Analiza SWOT | prezentacja | Wyjaśnienie istoty analizy SWOT. | |
| Analiza metodą SMART | prezentacja | Nauka formułowania celów metodą SMART. | |
| Misja i wizja | ćwiczenie | Opracowanie misji i wizji miniprzedsiębiorstwa. | 20 minut |
| Analiza SWOT | ćwiczenie | Dokonanie analizy mocnych i słabych stron miniprzedsiębiorstwa oraz szans i zagrożeń tkwiących w otoczeniu. | 45 minut |
| Próg rentowności | ćwiczenie | Analiza opłacalności przedsięwzięcia, próg rentowności ilościowy i wartościowy. | 30 minut |
| Planowanie – harmonogram Gantta | ćwiczenie | Opracowanie harmonogramu Gantta dla miniprzedsiębiorstwa. | 20 minut |



Projekt współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

| | | | |
|-------------------------------|-------------------|---|----------|
| Pożyczka od rady rodziców | ćwiczenie | Obliczenie kosztów pożyczki. | 20 minut |
| Małe cele, a duże osiągnięcia | ćwiczenie | Kształtowanie umiejętności precyzyjnego budowania celów. | 20 minut |
| Ile możemy na tym zarobić? | studium przypadku | Zweryfikowanie umiejętności ucznia w zakresie prognozowania efektów finansowych oraz pozafinansowych przedsięwzięcia. | 20 minut |



Rejestracja miniprzedsiębiorstwa

Uczniowie

Zadaniem uczniów jest zebranie udziałów, przygotowanie i podpisanie umowy spółki oraz zarejestrowanie miniprzedsiębiorstwa na platformie internetowej. Po zarejestrowaniu miniprzedsiębiorstwa uczniowie mogą wydrukować Akt rejestracyjny.

Nauczyciel

Nauczyciel zgłasza szkołę na platformie internetowej, zakłada konto dla miniprzedsiębiorstwa (nazwa, login i hasło).



ABC

III Liceum Ogólnokształcące
im. Stefana Batorego
Chorzów

zostało zarejestrowane w dniu

15 października 2011 r.

nr ewidencyjny

001 - 2 - 12 - 10 - 11



KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI



**Fundacja
Młodzieżowej
Przedsiębiorczości**
A Member of JA Worldwide

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY



Projekt współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego



Organizacja pracy

Uczniowie

Zadaniem uczniów jest dokonanie wyboru dyrektorów miniprzedsiębiorstwa, podział zadań oraz przygotowanie i podpisanie umowy najmu lokalu z dyrektorem szkoły. Uczniowie opracowują wizytówkę miniprzedsiębiorstwa w formie prezentacji w PowerPoincie i umieszczają ją na platformie internetowej.

Nauczyciel

Podczas omawiania struktury młodzieżowego miniprzedsiębiorstwa nauczyciel może wykorzystać jeden ze slajdów prezentacji *Młodzieżowe miniprzedsiębiorstwo*.

Na tym etapie pracy nauczyciel wspiera uczniów w wyborze dyrektorów oraz podziale zadań w miniprzedsiębiorstwie, nie powinien natomiast wpływać na decyzje personalne uczniów.

Konsultant

Konsultant wskazuje uczniom korzyści z właściwego doboru osób na stanowiska kierownicze w firmie; warto, by wskazał również przykłady negatywnych konsekwencji niewłaściwego doboru takich osób.

| Materiał | Rodzaj | Zastosowanie | Czas, uwagi |
|----------------------------------|-------------------|---|---|
| Młodzieżowe miniprzedsiębiorstwo | prezentacja | Omówienie struktury młodzieżowego miniprzedsiębiorstwa. | Z prezentacji nauczyciel wybiera tylko slajd dotyczący struktury organizacyjnej miniprzedsiębiorstwa. |
| Skuteczny dyrektor | ćwiczenie | Określenie cech i umiejętności przydatnych do pełnienia funkcji dyrektorskich w miniprzedsiębiorstwie . | 20 minut |
| Rozgłoszenia radiowa | studium przypadku | Określanie cech lidera. | 10 minut |
| Historia pewnego entuzjazmu | studium przypadku | Określanie cech lidera. | 15 minut |
| Menedżer | studium przypadku | Określanie cech menedżera. | 15 minut |



KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI



**Fundacja
Młodzieżowej
Przedsiębiorczości**
A Member of JA Worldwide

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY



Projekt współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego



Dokumentowanie działalności

Uczniowie

Zadaniem uczniów jest zapoznanie się z obowiązującymi zasadami prowadzenia dokumentacji w małej firmie. Uczniowie prowadzą podatkową księgę przychodów i rozchodów (PKPiR), rejestry VAT (zakupy i sprzedaż), rozliczenia składek ZUS, rozliczenia z radą rodziców, wypełniają raporty miesięczne (bezpośrednio na platformie internetowej).

Nauczyciel

Nauczyciel wyjaśnia podstawowe zasady prowadzenia dokumentacji w małej firmie, w tym zwłaszcza dokumentacji finansowej (prezentacja *Dokumentacja finansowa*). Nadzoruje prawidłowość sporządzania dokumentów, rozliczeń z radą rodziców oraz raportów miesięcznych mini-przedsiębiorstwa.

Konsultant

Konsultant pomaga uczniom wypełnić dokumenty finansowe oraz rozliczenie miniprzedsiębiorstwa za dany miesiąc, a w kolejnych weryfikuje poprawność sporządzonych przez uczniów dokumentów i rozliczeń.

| Materiał | Rodzaj | Zastosowanie | Czas, uwagi |
|---------------------------------------|-------------|--|-------------|
| Dokumentacja finansowa | prezentacja | Wprowadzenie do zajęć: zapoznanie uczniów z podstawowymi zasadami prowadzenia dokumentacji finansowej w firmie. | |
| Koszty stałe i zmienne | ćwiczenie | Wyjaśnienie różnicy między kosztem stałym i zmiennym, przykłady kosztów stałych i zmiennych. | 15 minut |
| Koszty, wydatki i straty nadzwyczajne | ćwiczenie | Wyjaśnienie różnicy między wydatkiem i kosztem, przykłady kosztów i wydatków, straty nadzwyczajne. | 15 minut |
| Przychody, wpływy, zyski nadzwyczajne | ćwiczenie | Wyjaśnienie różnicy między przychodami i wpływami, przykłady przychodów i wpływów, zyski nadzwyczajne. | 15 minut |
| Wynik finansowy | ćwiczenie | Wyjaśnienie pojęcia „wynik finansowy”, ustalenie elementów składających się na wynik finansowy firmy. | 15 minut |



| | | | |
|----------------------------|-----------|--|----------|
| VAT w cenie sprzedaży | ćwiczenie | Wyliczenie podatku VAT, cena netto, cena brutto. | 10 minut |
| VAT naliczony, VAT należny | ćwiczenie | Wyjaśnienie pojęć: podatek naliczony, podatek należny. | 10 minut |
| Ewidencje VAT oraz PKPiR | ćwiczenie | Dokumentowanie operacji finansowych w rejestrach VAT (zakupu i sprzedaży) oraz podatkowej księdze przychodów i rozchodów. | 45 minut |
| PKPiR a podatek dochodowy | ćwiczenie | Dokumentowanie operacji finansowych w podatkowej księdze przychodów i rozchodów, obliczanie podatku dochodowego w oparciu o PKPiR. | 45 minut |
| Rozliczenie podatku VAT | ćwiczenie | Sporządzanie deklaracji VAT, wyliczenie podatku VAT przypadającego do zapłaty. | 30 minut |
| Wyliczenie składek ZUS | ćwiczenie | Ustalenie wysokości składek ZUS dla wspólników miniprzedsiębiorstwa. | 30 minut |



Produkcja

Uczniowie

Zadaniem uczniów jest organizacja i prowadzenie procesu wytwarzania wybranego produktu lub usługi.

Nauczyciel

Nauczyciel czuwa nad bezpieczeństwem pracy uczniów, monitoruje pracę zespołu oraz spełnianie odpowiednich standardów jakościowych produktu/usługi.

Nauczyciel powinien w szczególności zwrócić uwagę na kilka istotnych kwestii związanych z pracą wykonywaną przez wspólników miniprzedsiębiorstwa, w tym:

- △ Czy produkt /usługa są legalne?
- △ Czy produkt/ usługa spełniają podstawowe normy jakościowe?
- △ Czy zachowane zostały stosowne przepisy dotyczące bezpieczeństwa konsumentów (np. książeczki sanepidowskie w przypadku świadczenia usług gastronomicznych)?
- △ Czy wytwarzanie produktu/świadczenie usług odbywa się w warunkach zapewniających bezpieczeństwo uczniów (BHP)?

Konsultant

Warto spotkać się z przedstawicielem firmy, w której stosowane są nowoczesne technologie, firma uzyskała odpowiednie certyfikaty potwierdzające wysoką jakość produktów/usług. Ciekawym tematem mogą okazać się również zagadnienia dotyczące praw autorskich, uzyskiwania patentów, odpowiedzialności firmy wobec klientów za bezpieczeństwo produktów/usług itp.

| Materiał | Rodzaj | Zastosowanie | Czas, uwagi |
|-------------------|-----------|---|-------------|
| Notes z kwiatkiem | ćwiczenie | Analiza czynników wpływających na efektywność produkcji i jakość produktu | 45 minut |



KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI



UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY



Projekt współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego



Marketing i sprzedaż

Uczniowie

Zadaniem uczniów jest zaplanowanie działań marketingowych, przeprowadzenie kampanii promocyjnej, zorganizowanie dystrybucji oraz opracowanie kalkulacji ceny sprzedaży.

Nauczyciel

Nauczyciel wprowadza uczniów w tematykę działań marketingowych, może do tego wykorzystać krótkie filmy edukacyjne: *Marketing mix*, *Skuteczna sprzedaż*, *Kalkulacja ceny* oraz prezentacje *Skuteczna promocja* i *Public Relations*.

Konsultant

Konsultant wskazuje uczniom, jak wykorzystać narzędzia marketingowe w zarządzaniu małą firmą oraz pomóc uczniom w skalkulowaniu ceny produktu/usługi i zaplanowaniu kampanii promocyjnej miniprzedsiębiorstwa.

| Materiał | Rodzaj | Zastosowanie | Czas, uwagi |
|--------------------|-------------|--|-------------|
| Marketing mix | film | Zaprezentowanie podstawowych narzędzi marketingowych i ich roli w zarządzaniu firmą (wg koncepcji 4P). | 5 minut |
| Skuteczna sprzedaż | film | Zaprezentowanie podstawowych metod zwiększania efektywności sprzedaży. | 5 minut |
| Kalkulacja ceny | film | Zaprezentowanie elementów składowych ceny. | 3 minuty |
| Skuteczna promocja | prezentacja | Istota i cele promocji, formy promocji, reklama jako forma promocji, skuteczny przekaz reklamowy (AIDA). | |
| Public Relations | prezentacja | Czym jest PR, znaczenie budowania dobrego wizerunku dla efektów działania firmy. | |
| Kalkulacja ceny | ćwiczenie | Ustalanie ceny wyrobu gotowego. | 25 minut |



| | | | |
|-----------------------------|-----------|--|---|
| Logo – znak graficzny firmy | ćwiczenie | Projektowanie znaku graficznego miniprzedsiębiorstwa. | 20 minut +30 minut; zadanie realizowane jest na dwóch spotkaniach z uczniami |
| Ogłoszenie reklamowe | ćwiczenie | Zaznajomienie uczniów z zasadami projektowania ogłoszenia reklamowego. | 45+45 minut |
| Firma i jej otoczenie | ćwiczenie | Identyfikacja otoczenia miniprzedsiębiorstwa; otoczenie wewnętrzne i zewnętrzne. | 25 minut |
| PR miniprzedsiębiorstwa | ćwiczenie | Wyjaśnienie znaczenia dobrych relacji z otoczeniem w aspekcie funkcjonowania przedsiębiorstwa. | 30 minut |
| Ja i wizerunek mojej firmy | ćwiczenie | Wyjaśnienie pojęcia wizerunku, wskazanie, w jaki sposób wspólnicy uczestniczą w tworzeniu wizerunku firmy. | 20 minut |



Prezentacja efektów przedsięwzięcia

Uczniowie

Zadaniem uczniów jest przygotowanie raportu podsumowującego pracę miniprzedsiębiorstwa oraz prezentacji w PowerPointcie.

Zarówno raport, jak i prezentację uczniowie zamieszczają na platformie internetowej.

Nauczyciel

Nauczyciel zapoznaje uczniów z podstawowymi zasadami skutecznej prezentacji. W tym celu może wykorzystać film *Trudna sztuka prezentacji* oraz prezentację *Jak prezentować*.

Zanim uczniowie przystąpią do oglądania filmu *Trudna sztuka prezentacji*, warto ich poprosić, by zanotowali wszystkie prezentowane błędy. Po zakończonym filmie można sporządzić listę tych błędów i zastanowić się wspólnie nad tym, jak ich unikać podczas własnych wystąpień.

Konsultant

Konsultant wskazuje na znaczenie sztuki prezentacji oraz stosowania zasad etykiety w zarządzaniu przedsiębiorstwem.

| Materiał | Rodzaj | Zastosowanie | Czas, uwagi |
|---------------------------|-------------|---|-------------|
| Trudna sztuka prezentacji | film | Wskazanie najczęściej popełnianych błędów podczas wystąpień publicznych. | 5 minut |
| Jak prezentować? | prezentacja | Przedstawia podstawowe zasady wystąpień publicznych, elementy werbalne i pozawerbalne prezentacji oraz zasady przygotowywania pomocy wspierających wystąpienie. | |
| Skuteczna prezentacja | ćwiczenie | Kształtowanie umiejętności przydatnych podczas wystąpień publicznych/prezentacji. | 45 minut |



KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI



UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY



Projekt współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego



Zamknięcie działalności

Uczniowie

Zadaniem uczniów jest dokonanie końcowego rozliczenia z radą rodziców i współnikami. Przygotowują również podziękowania dla konsultantów biznesowych, którzy pomagali im w prowadzeniu miniprzedsiębiorstwa (wzór podziękowania dostępny na platformie internetowej).

Uczniowie dokonują podsumowania działalności miniprzedsiębiorstwa w zakresie korzyści, jakie odnieśli, uczestnicząc w pracach miniprzedsiębiorstwa (analizując efekty pozafinansowe działalności miniprzedsiębiorstwa).

Ważnym elementem końcowego etapu działalności uczniów jest ich udział w teście kompetencji menedżerskich *Przedsiębiorca czy pracownik?*, który pozwoli im ocenić własne predyspozycje w zakresie samozatrudnienia. Test jest dostępny dla uczniów w tradycyjnej wersji papierowej oraz w wersji on-line, do rozwiązania bezpośrednio na platformie internetowej.

Nauczyciel

Nauczyciel nadzoruje prawidłowość rozliczenia końcowego z radą rodziców oraz podział nadwyżki finansowej między współników. Przygotowuje dla uczniów potwierdzenie ich udziału w programie „Młodzieżowe miniprzedsiębiorstwo” (formularze dostępne na platformie internetowej). Potwierdzenia takie muszą być podpisane przez nauczyciela – opiekuna miniprzedsiębiorstwa oraz dyrektora szkoły.

Konsultant

Proponujemy zaprosić konsultantów biznesowych, którzy wspierali uczniów w prowadzeniu miniprzedsiębiorstwa na uroczyste spotkanie zamykające działalność.

To będzie znakomita okazja do podsumowania osiągnięć miniprzedsiębiorstwa, wskazania jego możliwości rozwoju w przyszłości, a także podziękowania konsultantom za pomoc.

| Materiał | Rodzaj | Zastosowanie | Czas, uwagi |
|-----------------------------|-----------|--|-------------|
| Etyka w biznesie | film | Film pokazuje przykłady etycznego zachowania w małych firmach, wskazuje na długofalowe korzyści będące efektem etycznego postępowania firmy wobec otoczenia. | 5 minut |
| Podział nadwyżki finansowej | ćwiczenie | Dokonanie wyliczenia, jaka część nadwyżki finansowej przypada na każdego ze współników firmy. | 30 minut |
| Podsumowujemy działalność | ćwiczenie | Dokonanie analizy i wspólnej refleksji podsumowującej działalność miniprzedsiębiorstwa. | 45 minut |



| | | | |
|-------------------------------|-------------------|--|----------|
| Pieniądze to nie wszystko | ćwiczenie | Analiza korzyści pozafinansowych z pracy w miniprzedsięwiorstwie. | 20 minut |
| Czy to się może udać? | studium przypadku | Ocena możliwości realizacji przedsięwzięcia w warunkach realnej gospodarki rynkowej. | 20 minut |
| Lekcje gry na gitarze | studium przypadku | Analiza możliwości realizacji przedsięwzięcia na podstawie zebranych informacji o rynku. | 15 minut |
| Przedsiębiorca czy pracownik? | test | Test kompetencji menedżerskich. | 20 minut |



Ćwiczenia wspierające

Funkcjonowanie grupy zadaniowej

| Ćwiczenie | Zastosowanie | Czas, uwagi |
|------------------------------|---|--|
| Moja grupa | Przeanalizowanie czynników wpływających na atmosferę w grupie. | 20 minut |
| Jak widzą mnie inni? | Wskazanie mocnych stron członków grupy. | 15 minut |
| Moja rola w zespole | Rozróżnianie różnych ról pełnionych przez członków zespołu oraz określanie ich wpływu na funkcjonowanie zespołu. | 30 minut Ćwiczenie sprzyja refleksji ucznia nad określeniem własnej roli w zespole. |
| Błędy i co dalej? | Kształtowanie umiejętności analizowania popełnianych błędów oraz określania sposobów przeciwdziałania i wprowadzania zmian. | 20 minut Należy mocno zaakcentować, że podstawą wprowadzania zmian jest określenie źródła błędów. |
| Odpowiedzialność, co toaczy? | Ukazanie pojęcia odpowiedzialności jako postawy człowieka. Ćwiczenie sprzyja wskazaniu, jakie są rodzaje odpowiedzialności oraz określeniu skutków braku odpowiedzialności. | 25 minut Ćwiczenie służy także refleksji nad własną postawą przyjmowania odpowiedzialności. |
| Udana współpraca w zespole | Omówienie zasad efektywnej współpracy w zespole | 25 minut |
| Jaki powinien być lider? | Omówienie istoty, cech oraz roli lidera. | 25 minut |
| Jak to jest z głosowaniem? | Uświadomienie znaczenia głosu indywidualnej osoby w procesie podejmowania decyzji. | 15 minut |



Komunikacja i negocjacje

| Ćwiczenie | Zastosowanie | Czas, uwagi |
|------------------------------|---|--|
| Wyrażanie własnego zdania | Kształtowanie umiejętności konstruktywnego wyrażania swojego zdania, formułowania informacji zwrotnej. Ćwiczenie stwarza możliwość określania skutków destruktynych sposobów komunikowania się z otoczeniem. | 20 minut Warto mocniej zaakcentować i wskazać korzyści wynikające z konstruktywnego komunikowania się z innymi. |
| Co mówię, nic nie mówiąc? | Kształtowanie umiejętności dostrzegania znaczenia przekazów niewerbalnych w procesie komunikowania się. | 30 minut Należy podkreślić, że wiarygodny przekaz jest wtedy, gdy zachodzi spójność między przekazem werbalnym i niewerbalnym. |
| Co mówić, aby nas rozumieli? | Kształtowanie umiejętności formułowania treści wypowiedzi dostosowanej do możliwości odbiorcy. | 20 minut Ćwiczenie wskazuje konsekwencje niedostosowania języka do możliwości odbiorcy. |
| Pozytywna konfrontacja | Kształtowanie umiejętności konfrontowania własnego zdania ze zdaniem innych osób z zachowaniem zasad konstruktywnej wymiany opinii na określony temat. Kształtuje umiejętność formułowania i przedstawiania argumentów uzasadniających zajmowane stanowisko oraz odnoszenia się do argumentów drugiej strony - budowania kontrargumentacji. | 45 minut Wartością tego ćwiczenia jest uświadomienie uczniom tego, aby umieli nawiązywać dialog, prezentować własne zdanie poparte argumentami, z jednoczesnym akceptowaniem tego, że inni mogą mieć odmienne zdanie. |
| Skuteczny przekaz informacji | Poznanie zasad przekazywania informacji w sposób przyciągający uwagę odbiorcy. | 20 minut |
| Jak wpływać na innych? | Analiza różnych czynników motywujących ludzi do określonych zachowań, wpływających na skuteczne negocjacje. | 20 minut Kształtowanie umiejętności wpływania na innych wymaga wielokrotnego treningu w różnych sytuacjach zadaniowych. |



| | | |
|------------------------------|---|--|
| Każdy może negocjować, cz. 1 | Kształtowania umiejętności i nawyku przygotowania się do negocjacji jako sposobu szukania rozwiązań problemów oraz jasnego określania swoich celów. | 15 minut Warto zachęcić uczniów do refleksji nad ich własną gotowością do ustępstw. |
| Każdy może negocjować, cz. 2 | Kształtowanie umiejętności formułowania problemu negocyjacyjnego oraz wskazywania różnych możliwości rozwiązania problemów. | 20 minut Szczególną uwagę należy zwrócić na właściwe oddzielenie stanowisk od interesów. Może to na początku stanowić trudność dla uczniów. |
| „Per aspera ad...?” | Kształtowanie umiejętności rozwiązywania konfliktów | 15 minut |
| Konflikty – reakcje ludzi | Dokonanie analizy różnych sposobów zachowań w konflikcie. | 30 minut |
| Rozwiązywanie konfliktów | Przygotowanie do konstruktywnego rozwiązywania konfliktów. | 25 minut |
| Uniknąć niepowodzeń | Uświadomienie czynników wpływających na niepowodzenie w realizacji planów. | 20 minut |

